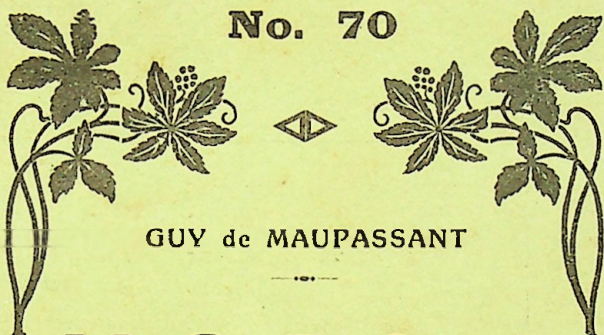

BIBLIOTECA „LUCEAFĂRUL“

No. 70

GUY de MAUPASSANT

HORLA

NUVELĂ

TRADUCERE DE
V. DEMETRIUS

EDITURA „LUCEAFĂRUL“

București, Strada Paris No. 16

Prețul C

Biblioteca „Luceafărul“

Scopul acestei Biblioteci este de a populariza micile **capodoperă** ale celor mai renumiți scriitori străini și români. Intr'un format atrăgător și tipărit cu îngrijire biblioteca „Luceafărul“ apare în fiecare săptămână și costă :

20 BANI - UN NUMAR - 20 BANI

conținând o serie completă

1. - *Culegătoarea de rouă* de E. Gârleanu.
2. - *Cât pământ îi trebuie unui om* de L. Tolstoi.
3. - *Pentru o noapte de dragoste* de Emil Zola.
4. - *Hermes Torranza sau dragostea unui poet bătrân* de Antonio Fogazzaro.
5. - *O femeie ciudată* de Charles Dickens
6. - *Povestea unei fete de țară* de Guy de Maupassant.
7. - *In Ocele Siberiei (amintirile Prințesei Wolkonskaia* de Nekrassof.
8. - *Amintiri din pension* de Rudyard Kipling.
9. - *Un accident, Onoarea e satisfăcută, O bucată de Pâine* de F. Copéc.
10. - *Ilustrul Gaudissart* de Honore de Balzac.
11. - *Saltimbacul* de Jean Richepin.
12. - *Iubirea Tainică și O noapte înfiorătoare* de Grazia Deledda.
13. - *Societatea Roșcașilor.* (O vizită la Sherlok Holmes) de Conan Doyle.
14. - *O aventură în tren. Pășaniile unui vânător de vulpi,* etc., de Max Nordau.
15. - *Prioznierul din Caucaz* (Epizod din timpul războiului caucaz.) de Tolstoi.
16. - *Epizoade eroice din viața marelui Napoleon* După G. d'Esparbès.
17. - *Pălăria cu pană de păun* de Lars Diling.
18. - *Răzbunarea Ingrozitoare* de N. Gogol.
19. - *Cei săraci și cei bogați* de Iacinto O. Licon. — R. F. Guardia și P. Alarcon.
20. - *Inmormântat de viu* de E. Zolla.
21. - *D-na Fonss* de J. P. Jacobsen. *Sfaturile unui Tată*
22. - *Zâna Săracilor* de Vasile Pop.
23. - *Mumu sau povestea unui Surdo-Mut* de I. Turghenieff.
24. - *Vrătorul și romanul* de Ludwig Borne.
25. - *Mrejele Parisului* (Madame Neigeon) de Emile Zola.

Biblioteca „LUCEAFARUL“

---

*F. 6 m. v.
23 aug. 1924.*

GUY de MAUPASSANT

HORLA

— NUVELĂ —

TRADUCERE DE
V. DEMETRIUS

BUCUREȘTI

Editura Bibliotecii „LUCEAFĂRUL“

Srada Paris (Doamnei) No. 16

GH. BOGDAN & GH. D. MIHAI
Soc. în nume colectiv
LIBRĂRIE, PALETTERIE
TIPOGRAFIE, LEGĂTORIE
Strada Matei-a-Unitii 119-124

GUY de MAUPASSANT

MORLA

8 *Maiu*. — Ce admirabilă zi ! Mi-am petrecut toată dimineața întins pe iarbă, în fața casei mele, sub uriașul platan care o acoperă, o adăpostește și-o umbrește toată. Mi-e drag cuprinsul ăsta, și-mi place să trăesc aci, pentru că aci îmi sunt rădăcinile înfipte,—adânci și delicate rădăcini, care leagă pe un om cu pământul pe cari îi sunt născuți și morți străbunii, care-l leagă cu ceiace gândește, cu cele ce mănâncă, cu obiceiurile ca și cu hrana, cu graiul locului, cu intonațiile țăranilor, cu miresmele pământului, ale satului, ba chiar și ale văzduhului.

Casa în care am crescut mi-e dragă. Prin ferestrele ei, văd Sena curgând, dealungul grădinei mele, napoia drumului, aproape la mine, marea și larga Senă, care pleacă dela Rouen la Havre, plină de vapoare în mers.

La stânga, hăt de vale, Rouen-ul, întinsul oraș cu coperișul albastru, sub poporul ascuțit al clopotnițelor gotice. Acestea sunt nenumărate, subțiri sau largi, stăpânite de săgeata de tuciu a catedralei, și pline de clopote răsunătoare în aerul albastru al dimineților frumoase. Ele aruncă până la mine larma lor de fier, dulce și depărtată, acum tare și-acum mai slab, după cum se deșteaptă sau aștipesc.

Cât de bine era azi dimineață !

Pe la ceasurile unsprezece, un lung convoi de nave, trase de un remorcher, mare cât o muscă, și care horcăia din greu vărsând un fum des, defilă prin fața zăbrelelor mele.

După două goelete ¹⁾ engleze, al căror pavilion roșu unduia sub cer, o superbă navă cu trei catarge, braziliană, albă toată, minurat de curată și sclipitoare. Am salutat-o, nu știu pentru ce, atâta îmi plăcuse vaporul ăsta.

21 *Maiu*. — Mă'ncearcă puțin frigurile de câteva zile; mă simt suferind, sau mai bine mă simt trist.

De unde vin influențele astea mistericase, care schimbă în descurajare fericirea și încrederea noastră? Se zice că văzduhul, că aerul nevăzut e plin de Puteri necunoscute, ale căror tainice vecinătăți le suferim. Mă deștept plin de veselie, cu pofta de a cânta în gâtlej. Pentru ce? Cobor dealungul apei; și deodată, după o scurtă plimbare, mă întorc desnădăjduit, ca și cum acasă m'ar fi întâmpinat vre-o nenorocire. Pentru ce? Să fie un fior de frig care, atingându-mi pielea, mi-a mișcat nervii și asumbricit sufletul? Să fie forma norilor, sau culoarea zilei, culoarea lucrurilor, atât de schimbătoare, aceia care, trecând prin ochii mei, mi-a turburat gândirea? Cine știe? Tot ce ne'nconjoară, tot ce vedem fără să privim, tot ce atingem fără să cunoaștem și să pipăim, tot ce întâlnim fără să distingem, are asupra noastră, are asupra organelor noastre, și, prin ele, asupra ideilor noastre, și chiar asupra inimii, efecte repezi, uimitoare și de nelămurit.

Cât e de adânc, misterul acesta al Invizibilității! Noi nu-l putem adânci cu sărmănele noastre simțuri, cu ochii noștri, cari nu știu să vada nici ce e prea mic, nici ce e prea mare,

1. Navă cu două catarge.

nici prea apropiatul, nici prea depărtatul, nici locuitorii unei stele, nici locuitorii unei picături de apă, . . . cu urechile noastre care ne înșeală, căci ele ne transmit vibrațiunile aerului în note sonore. Sunt adevărate vrăjitoare ele, făcând minune de a schimba în sunet mișcarea, și prin această metamorfoză dând naștere muzicii, făcând cântătoare agitația tainică a firii... Dar mirosul nostru, mai slab de cât al câinelui... și gustul nostru care abia poate dibui vârsta unui vin!

Ah! dacă am avea și alte organe care să săvârșească în hatârul nostru alte minuni, câte lucruri am putea descoperi încă, împrejurul nostru!

16 Maiu. — Sunt bolnav, cu siguranță! Eram așa de bine luna trecută! Am friguri, friguri grozave, sau mai bine o enervare febrilă, care-mi îndurerează sufletul ca și trupul. Am mereu înfricoșata senzație că un pericol mă amenință, presimt o nenorocire ca un om în ajunul morții, sentimentul acela care e fără îndoială ajunul unui rău necunoscut încă, încolțind în sânge și în carne.

18 Maiu. — Mi-am consultat doctorul căci nu mai puteam să dorm. Mi-a găsit pulsul repede, ochiul dilatat, nervii tremurând, dar nici un simptom îngrijitor. Trebuie să fac dușuri și să beau bromură de potasă.

25 Maiu. — Nici o schimbare! Starea mea, într'adevăr, e ciudată. Pe măsură ce se apropie seara, o grije neînțeleasă mă năpădește, ca și cum noaptea ar ascunde, pentru mine, o teribilă amenințare. Cinez repede, apoi încerc să citesc, dar nu pricep vorbele; abia deosebesc literile. Mă plimb apoi prin salon, în lung și în lat, sub apăsarea unei temeri nelămurite și neînvinse, teama de somn și de pat.

Cătră orele zece, mă urc în camera mea. A-

bia intrat întorc cheia de două ori, împing zăvorul. Mi-e frică... de ce? Nu mă temeam de nimic până acum... deschid dulapurile, mă uit sub pat, ascult... ascult... ce? E straniu ca din nimica toată, dintr'o turburare a circulației poate, iritarea unui firisor de nerv, puțină congestie, o mică neorânduială în funcționarea atât de imperfectă și de delicată a mașinei noastre: să facă un melancolic din cel mai vesel dintre oameni, și un laș din cel mai viteaz om! Apoi, mă culc, și aștept somnul, cum așteaptă cineva călăul. Il aștept și mă spăimântă venirea lui; și inima mi bate, și tot trupul meu trăsare în căldura cearceafurilor, până în minutul în care cad de-odată în repaos, ca unul care s'ar asvârli să se înece, într'o prăpastie de apă stătătoare. Nu-l mai simt venind ca odinioară, somnul acesta perfid, ascuns aproape de mine, care mă pândește, care mă va apucă de cap, îmi va închide ochii, nimicindu-mă.

Dorm — multă vreme — două-trei ceasuri, apoi un vis — nu — un coșmar mă strânge. Simt bine că sunt culcat și că dorm... simt și știu... și simt de-asemena că cine-va se apropie de mine, mă privește, mă pipăie, urcă'n patul meu, îmi îngenunchiază pe piept, îmi prinde gâtul cu mâinile și-l strânge... strânge... cu toată puterea lui, ca să mă sugrume.

Eu mă zbat, legat de înțepenirea aceia grozavă, care ne paralizează în vis. Vreau să strig, — nu pot. Incerc cu sforțări cumplite, gâfâind, să mă întorc, să svârlu de pe mine ființa care mă strivește și mă năbușe, — nu pot!

Și de-odată, mă deștept, năcutit, plin de sudoare. Aprind o lumânare. Sunt singur.

După criza asta, care se repetă în toate nopțile, dorm în sfârșit, în pace, până în revărsat de zori.

2 Iunie. — Starea mea s'a mai înrăutățit. Ce am oare? Bromura nu mai mi-ajută; dușurile

de asemenea. Mai adineaurea, ca să-mi ostenesc trupul, am fost de-am dat o raită prin pădurea Roumare. Mi s'a părut mai întâi că aerul proaspăt, ușor și dulce, plin de mireasma ierbei și a frunzelor, îmi vărsa în vine un sânge nou și în inimă o nouă energie. Dintr'un drum lat, întorcându-mă către La Bouille, am intrat pe o alee strâmtă, printre două armate de arbori nemăsurați de înalți, cari puneau de-asupra-mi un acoperământ verde des, aproape negru, între cer și între mine.

Un fior mă cutreeră de-odată, nu un fior de frig, ci un straniu fior de grije.

Grăbii pasul, îngrijorat că sânt singur în codru, înfricoșat fără cuvânt, stupid, numai de adâncimea tăcerii, și mi s'a părut că sunt urmărit, că cineva călca pe urmele mele, aproape, tot mai aproape, gata să mă atingă.

M'am întors brusc. Eram singur. N'am văzut în urnă-mi de cât dreapta și larga alee, goală, înaltă, grozav de goală; iar de cealaltă parte se întindea de asemenea cât vezi cu ochii, la fel, spăimântătoare.

Am închis ochii. De ce? Și-am început să mă învârtesc pe un călcâi, repede, repede. Era să cad; am deschis ochii. Arborii dansau, pământul plutea; a trebuit să mă așez jos. Apoi, ah! n'am mai știut pe unde venisem! Ciudat lucru! Ciudat! Ciudat lucru! Nu mai știam de loc! Am luat-o la dreapta și am revenit pe drumul care mă purtase în mijlocul pădurii.

3 Iunie. — Noaptea a fost groznică. Am să plec pentru câte-va săptămâni. O călătorie mică, fără îndoială, m'ar înzdrăveni.

2 Iulie. — M'am întors. M'am vindecat. Dar și ce excursie frumoasă! Am văzut muntele Saint-Michel pe care nu-l mai văzusem.

Ce priveliște, când sosești, ca mine, la Avranches, într'amurg! și-am fost condus în gră-

dina publică, în capătul cetății. Am țipat de uimire! O nemăsurată baie se întindea înaintea-mi, cât vedeai cu ochii, între două piscuri, ce se pierdeau în nori. Iar în inima acelei immense băi galbene, sub un cer de aur și de strălucire, se ridica posomorât și ascațit un munte straniu, în mijlocul nisipului. Soarele pierise și pe orizontul încă învăpăiat se desena profilul unei stânci fantastice, care poartă pe creștet un monument fantastic.

În zori, mă îndrumai către el. Marea era liniștită, ca'n ajuns și o văzui că se înalță înaintea-mi, cu cât mă apropiam de schitul minunat. După mai multe ore de marș, am ajuns la enormul bloc de piatră, pe care odihnește mica cetățuie, dominată de marea biserică. Tre-când printr'o ulicioară strâmtă și povârnită, am intrat în cea mai admirabilă locuință gotică, închinată lui Dumnezeu pe pământ, vastă ca un oraș, plină de săli scunde, strivite sub bolți ca și de înalte galerii susținute de coloane subțiri. Am intrat în acest gigantic giuvaer de granit, delicat ca o dantelă, acoperit de turnuri, de clopotnițe svelte, în care sue scări întorto-chiate, și care își aruncă în cerul albastru al zilelor, în negrul cer al nopților, ciudatele lor capete sburlite de himere, de diavoli, de bestii fantastice, de flori monstruoase și sunt legate între ele.

Când am ajuns în vârf, i-am spus călugăru-lui care mă călăuzia: «Părinte, tare trebuie să vă simțiți de bine, aici!»

El mi-a răspuns: „Prea bate vântul, d-le“; și-am început a vorbi, uitându-ne cum se um-fla marea, cum alerga pe nisip și-l acoperea cu o za de oțel.

Și călugărul îmi spuse povești, toate vechile povești ale locului, legende, mereu legende.

Una dintre ele m'a mirat foarte mult. Oamenii din partea locului, muntenii, pretind că s'aud

vorbiri noaptea pe țârm, că s'aud capre behăind, două capre, una cu glas puternic, alta cu voce slabă. Necredincioșii spun că nu's decât țipetele păsărilor de apă, care fac când behăituri când tânguirii omenești; dar pescarii întârziati se jură că au întâmpinat pe dune, în preajma orașelului asvârlit așa de departe de lume, pe un păstor bătrân, căruia n'a putut nimeni să-i vadă fața pentru că vecinic umblă cu o manta în cap, și care călăuzește un berbec în figură de om și o capră cu figură de femeie, amândouă animalele sunt cu părul alb și vorbesc neconținut, se ceartă într'o limbă necunoscută. La răstimpuri tac de-odată și behăe din toate puterile.

Zisei călugărului: «Credeți?»

El murmură: «Nu știu».

I-am spus iar: „Dacă ar viețui pe pământ alte fapte asemenea nouă, cum s'ar putea să nu le cunoaștem noi, și încă de demult? Cum s'ar fi putut să nu le vezi Dumneata? Cum s'ar fi putut să nu le fi văzut, eu?”

El răspuse: «Dar vedem noi oare a suta mia parte din ceia ce viețuiește? Uite vântul, care e cea mai mare putere din fire, care răstoarnă oamenii, dărâmă clădirile, desrădăcinează pomii, ridică pe mare munți de apă, spulberă stâncile de pe țărmuri și aruncă sfărâmate marile nave, vântul care omoară, care șueră, geme, mugește, — l-ai văzut Dumneata și poți să-l vezi? Și el, totuș, trăește!»

Tăcui în fața acestei judecăți simple. Omul acesta sau eră un înțelept sau era un prost. N'aș putea spune; dar am tăcut. Ceiace îmi spusese el, gândisem adesea.

3 Iulie. — Am dormit rău. Cu siguranță, sunt friguri, prin partea locului, căci vizitiul meu are aceiaș suferință ca și mine. Intorcându-mă eri acasă, i-am remarcat paliditatea ciudată. L-am întrebat:

— Ce ai, Ioane ?

— Nu mai mă pot de fel odihni, Domnule. Noaptele îmi mănâncă zilele. Și mă ține așa, de când ați venit aci, ca o vraje.

Ceilalți servitori n'au totuș nimic, dar mie mi-e tare frică.

4 Iulie. — Hotărit, iar sunt bolnav. Vechile-mi visuri grozave îmi revin. În noaptea asta simții pe cineva stând chircit pe mine, și care, cu gura lui pe gura mea, îmi sorbea cu buzele vieața, de mi-o scotea din gât, cum ar fi făcut o lipitoare. Apoi s'a ridicat, sătul, și eu m'am deșteptat, atât de sfârșit, sfărâmat, nimic, că nu mă mai puteam mișca. Dacă lucrul ăsta se va urma tot așa, în câteva zile voi pleca cu siguranță.

5 Iulie. — Mi-am perdut judecata ! ceiace s'a petrecut, ceiace am văzut în noaptea trecută e atât de straniu, că mi se rătăcește mintea când mă gândesc !

Inchisesem ușa cu cheia, cum fac acum în fiecare seară ; apoi, fiindu-mi sete, am băut o jumătate de pahar de apă, și am văzut, din întâmplare, că era plină până la dopul de cristal.

Mă culcai în sfârșit, și am căzut în unul din somnurile mele înspăimântătoare. Cam după vre-o două ceasuri, m'a trezit un cutremur și mai înfricoșetor.

Inchipuți-vă că un om doarme, că cineva vrea să-l ucidă, că omul se deșteaptă cu un cuțit în plămâni, că horcăe, acoperit de sânge, că nu mai poate respira, murind, și că el nu pricepe, închipuți-vă ! — ce i se întâmplă.

Redobândindu-mi judecata, mi se făcu din nou sete. Am aprins o lumânare și mă dusei cătră masa pe care pusesem garafa. O ridicai plecând-o pe pahar ; nu curse nici un strop. — Era goală ! Era golită de tot ! Intâi, n'am înțeles nimic. Apoi, deodată am simțit o emoție

atât de teribilă, că a trebuit să mă așez, sau mai bine, să cad pe un scaun! Apoi mă ridicai dintr'un salt, ca să privesc în preajmă. Mă reaşezai, perdut de uimire și de frică, în fața cristalului străveziu. Il contemplai cu ochi fixi, căutând să bănuiesc. Mânile îmi tremurau! Imi băuse cine-va apa? Cine? Eu? eu fără îndoială! Numai eu puteam fi! Deci eram somnambul! Trăiam fără să știu, acea îndoită și misterioasă vieță, care te face să crezi că sunt în noi două ființe. O ființă străină, de necunoscut și nevăzută, animează, câte odată, când sufletele nu e greoi, trupul nostru captiv, care se supunea altuia, ca nouă înșine, mai mult de cât nouă!

Ah! cine are să mi înțeleagă mâhnirea grozavă? Cine are să priceapă emoția unui om, cu spirit sănătos, treaz, plin de judecată și care privește speriat prin sticla unei garafe, o cătușă de apă pierită, pe când el dormea! Și am rămas treaz până la ziuă, neîndrăznind să mă urc în pat.

6 Iulie. — Am să ajung nebun. Iar mi s'a băut toată apa din sticlă în noaptea asta; — adecă, poate, am băut-o eu. Dar oare eu? Eu? Cine să fie? Cine? Of, Doamne! Am să ajung nebun! Cine ar putea să mă salveze?

10 Iulie. — Am pus mâna pe dovezi uimitoare.

Hotărât lucru sunt nebun! Și totuși!..

La 6 Iulie, înainte de culcare, mi-am pus pe masă vin, lapte, apă, pâine și fragi.

A fost băută — eu am băut — toată apa și puțin lapte. Nu s'a atins nici de vin, nici de pâine, nici de fragi.

La 7 Iulie, mi-am înnoit încercarea și a dat acelaș rezultat.

La 8 Iulie, apă și lapte n'am mai pus. Au rămas lucrurile neatınse.

ca
misterios

La 9 Iulie, în sfârșit am pus pe masă numai lapte și având grije să înfășor garafele în bucăți de muselină albă și să le leg cu sfoară de gură. Apoi mi-am frecat buzele, barba și mâinile cu pilitură de plumb și m'am culcat.

Neînvinsul somn m'a doborât, urmat repede de o grozavă deșteptare. Nu mă mișcasem de loc, cearcefurile nu aveau nici o cută. M'am îndreptat către masă. Albiturile în care înfășurasem sticlele, rămăseseră curate. Deslegai sfoarile, palpitând de teamă. Toată apa era băută!... mi-se băuse tot laptele! Ah, Doamne, Doamnel!...

Trebue să plec numai decât la Paris.

12 Iulie. — Paris. Așa dar perdusem capul mai zilele trecute! Voi fi fost jucăria imaginației mele enervate, afară numai dacă nu voi fi somnambul, sau poate că voi fi suferit una dintre acele influențe constatate, dar încă nelămurite, numite sugestioni. În tot cazul, zăpăceala mea era aproape de nebunie și douăzeci și patru de ore de Paris au ajuns ca să mă înzdrevenească.

Eri, după curse și vizite, care mi-au petrecut prin suflet un aer nou și înviorător, mi-am sfârșit seara la Teatru. Se juca o piesă de Alexandru Dumas-fiul; și spiritul acestuia, viu și puternic a putut să mă vindece. De sigur, singurătatea e periculoasă pentru inteligențele muncitoare. Ne trebuesc, în juru-ne, oameni cari să pândească și să vorbească. Când suntem multă vreme singuri, populăm golul cu fantome.

Am venit la hotel foarte vesel, prin bulevard. În îngrămădeala lumii, mă gândeam cu ironie la spaimile mele, la bănuelile din săptămâna trecută, căci am crezut, da, am crezut, că o faptură nevăzută locuia sub acoperământul meu. Cât ne e capul de slab și cum se mai sperie și se rătăcește de repede, de cum e lovit de un mic fapt neînțeles!

În loc să răspundem cu simplele cuvinte :

«Nu înțeleg, pentru că îmi scapă cauza», ne închipuim pe dată taine înfricoșătoare și puteri supranaturale.

(Mi-Carême) Lucea Bărbă-
 14 Iulie. — Sărbătoarea republicei. M'am plimbat pe străzi Artiștiile și drapelele mă înveseleau ca pe un copil. E tâmpit lucru să fii vesel la o dată fixă, prin decret guvernamental. Poporul e o turmă proastă, când idiot de răbdător, când ca o fiară de revoltat. I se spune : «Petrece». El petrece. I se zice : «Du-te de te bate cu vecinul». Se duce și se bate. I se spune «Votează pentru împărat !» El votează pentru Împărat. Mai apoi i se spune : «Votează pentru Republică». Și el votează pentru Republică.

Cei cari îl cârmuesc sunt deasemenea proști. Dar ei în loc să se supună oamenilor, ei se supun principiilor, adică ideilor crezute sigure și neschimbătoare, în lumea asta în care nu ești sigur de nimic; pentru că lumina este o iluzie, pentru că sgomotul este o părere.

16 Iulie. — Eri am văzut lucruri, cari m'au turburat mult.

Am cinat la verișoară-mea, Doamna Sablé al cărui bărbat comandă al 76-lea batalion de Vânători, la Limoges. Ne aflam la ea, eu și două tinere femei, dintre care una e căsătorită cu un doctor, medicul Parent, care se ocupă foarte mult de boli nervoase și de manifestațiunile extraordinare, iscate acum de experiențele asupra hipnotismului și sugestiunii.

El ne-a povestit pe larg minunatele rezultate obținute de savanți englezi și de medicii școalei din Nancy.

Faptele spuse de el îmi părură atât de ciudate, încât m'am declarat cu totul necredincios.

«Suntem, întărea el, pe punctul de-a descoperi unul dintre cele mai de seamă secrete ale naturei, vreau să spun una dintre cele mai importante taine ale pământului. Căci mai sunt,

de sigur, mari taine în stele. De pe când a început să gândească omul, de când știe să-și spună și să-și scrie cugetarea, simte în juru'i un mister nestrăbătut pentru simțurile lui grosolane și imperfecte, și el caută să înlocuiască prin străforțarea minții, lipsa de putere a organelor lui. Când inteligența era în stare rudimentară, ceata fenomenelor nevăzute, lua forme înfricoșetore. Așa s'au ivit credințele norodului în supranatural, legendele spiritelor rătăcitoare, vrăjitoare, pitici, strigoi, și așa spune că însăși legenda lui D-zeu, căci concepțiile noastre de muncitor-creator, din ori care religie ne-ar veni, sunt invențiuni foarte mediocre, cele mai proaste, cele mai nepotrivite, cari au eșit din creerul înfricoșat al făpturilor. Nimic mai adevărat ca vorba lui Voltaire : «Dumnezeu a făcut pe om după chipul său, iar omul l-a răsplătit străjnic !».

«Da, de aproape un veac, s'ar părea că se presimte ceva nou. Mesmer și alți câțiva, ne-au dus pe o neașteptată cale, și am ajuns într'adevăr, mai ales de patru sau cinci ani, la rezultate uimitoare».

Verișoara mea foarte necredulă și ea, surâdea. Doctorul Parent îi spuse :—Voiți să încerc să vă adorm, Doamnă?

— Da, voesc.

Ea se așeză într'un fotoliu și el începu să o privească țintă. Eu mă simții pe dată puțin tulburat, cu inima bătând, gâllejul strâns. Vedeam ochii Doamnei Sablé îngreunându-se, gura crispându-i-se, pieptul mișcându-se.

Peste zece minute, dormea.

— «Puneți-vă 'napoia ei ! El îi puse între degete o carte de vizită, zicându-i : «Aceasta este o oglindă ; ce vedeți în ea ?»

Ea răspunse :

— Văd pe văru-meu.

— Ce face dânsul ?

- Își răsucește mustața.
- Dar acum ?
- Scoate din buzunar o fotografie.
- A cui e fotografia ?
- A lui.

Era adevărat ! Și această fotografie mi-a fost trimisă, în aceiaș seară, la hotel.

- Ce face el în fotografie ?
- Stă drept, cu pălăria în mână.

Deci ea vedea în acea carte de vizită, în cartonul alb, cum ar fi văzut cineva în oglindă.

Tinerele femei, speriate, strigară: «Destul ! destul ! destul !»

Dar doctorul mai porunci : — «Vă veți scula mâine la orele opt, vă veți duce la hotel ca să găsiți pe vărul D-Voastră, și-l veți ruga să vă împrumute cinci mii de lei, de care bărbatul D-tale are nevoie și cari bani are să vi-i ceară la apropiata lui călătorie».

Apoi o deșteptă.

Intorcându-mă la hotel, mă gândeam la această curioasă ședință și eram năpădit de indoeli, nu asupra absolutei, asupra nebănuitei bune-credințe a verișoarei mele, pe care o cunoșteam ca pe o soră, din copilărie, ci asupra unei posibile păcăleli a doctorului. Să-și fi pitit el o oglindă în mâna stângă, și să o arate tinerei femei adormite, în acelaș timp cu cartea de vizită ? Prestidigitatorii de meserie fac și ei lucruri foarte ciudate.

Am intrat în camera mea și m'am culcat.

Dar azi dimineață, pela opt și jumătate, am fost deșteptat de valetul meu, care îmi spusese:

— Doamna Sablé cere să vă vorbească numaidecât.

M'am îmbrăcat în grabă și am primit-o.

Ea se așeză foarte turburată, cu ochii plecați și, fără să-și ridice voalul, îmi spuse :

- Dragă vere, am să-ți cer un mare serviciu.
- Care, verișoară ?

— Imi vine foarte greu să ți-l spun, totuș trebuie. Am nevoie, absolută nevoie, de cinci mii de lei.

— Cum asta, tu ?

— Da, eu, sau mai bine bărbatu-meu, care m'a însărcinat să i le gădesc.

Eram așa de zăpăcit încât imi bolboroseam răspunsurile. Mă întrebam în mine, dacă nu cumva își bătuse joc, ea și cu doctorul Parent, dacă nu eram jocul unei simple farse, aranjată dinainte și foarte bine jucată.

Dar, privind-o cu atenție, toate indoelile mi se risipiră. Ea tremura de supărare, într'atât i se părea situația ei de dureroasă, și înțelesei că pieptul îi era plin pe suspine.

O știam foarte bogată, și i-am spus :

— Cum ! N'are bărbatul tău cinci mii de lei la dispoziția sa ! Ia să ne gândim. Ești sigură că te-a însărcinat să mi le ceri ?

Ea șovăi câteva clipe, ca și cum ar fi făcut o mare efortare, ca să-și caute în amintire, apoi răspunse :

— Da... da... sunt sigură.

— Ți-a scris ?

Ea șovăi iar, gândindu-se. Întrevedeam munca chinuitoare a cugetării ei ! Nu știa. Știa numai atât că trebuia să se împrumute cu cinci mii de lei, pentru bărbatu-său. Deci îndrăzni să mintă.

— Da, mi-a scris.

— Anume când ? Nu mi-ai vorbit despre asta nimic, eri.

— Azi dimineață i-am primit scrisoarea.

— Poți să mi-o arăți ?

— Nu... nu... nu... cuprinde și lucruri intime... prea personale. Am... am ars-o.

— Asta însemnează că bărbatul tău face datorii.

Șovăi iarăș, apoi murmură :

— Nu știu.

I-am spus atunci cam aspru :

— Și eu nu pot dispune în acest moment de cinci mii de lei, dragă verișoară.

Ea scoase un fel de lipăt de suferință.

— Of, of! te rog caută-le!...

Ea se exaltă, împreună mâinile ca la rugăciune! Tonul glasului ei era cu totul schimbat plângea și bolborosea, sfâșiată, stăpânită de porunca de neînvinc.

— Oh, oh! te rog, dacă ai ști cât sufăr... îmi trebuiesc astăzi,...

Mi se făcu milă de ea.

— Ți le dau numai decât, fii sigură.

Ea strigă :

— Mulțumesc! mulțumesc! Ce bun ești!

Am întrebat o:—Îți amintești ce s'a petrecut eri seara la voi?

— Da.

— Ei bine, ți s'a ordonat să vii să te imprumuți, acum dimineața, cu cinci mii de lei, și iată că te supui acestei sugestțiuni.

Ea se gândi câteva clipe și răspunse :

— Dar mi-le cere bărbatu-meu.

Vreme de un ceas, am încercat să o conving și nu mi-a fost cu puțință.

După ce-a plecat, am alergat la doctor. Sta să plece; mă ascultă zâmbind. Apoi îmi zise

— Acum credeți?

— Da, sunt nevoit.

— Haidem la verișoara D-Voastră.

Ea se culcase pe un scaun revărsat, și picota copleșită de oboseală. Doctorul îi pipăi pulsul, o privi câtva, cu mâna ridicată către ochii ei. Și ochii ei se închideau tot mai mult și mai greu sub apăsarea puterii magnetice.

Dupăce adormi, îi spuse :

— Bărbatul D-tale nu mai are nevoie de cinci mii de lei! Așa dar să uiți că ai rugat pe vărul d-tale să ți-i dea, și, dacă dânsul îți va vorbi despre asta, să nu înțelegi nimic.

Apoi o deșteptă. Am scos din buzunarul meu portofelul :

— Iată, verișoară, ce mi-ai cerut azi dimineață.

Fu atât de uimită, că n'am mai îndrăznit să stăruesc. Incercai totuș să-i înviez aducerea a-minte, dar ea tăgăduia cu îndârjire, crezu că-mi bat joc de ea, și a trebuit, la urma urmei, să se și supere.

Iată ! am venit acasă ; nici n'am putut să mănânc. Într'atâta experiența asta m'a zăpăcit.

19 Iulie. — Mulți dintre cei cărora le-am povestit întâmplarea asta, au răs de mine. Nu mai știu ce să gândesc. Înțeleptul zice : « Poate ».

21 Iulie. — Am prânzit la Bougival, și seara mi-am petrecut-o la serata luntrașilor. Hotărât lucru, totul depinde de locurile și lumea în care te afli. A crede în supranatural în insula Grenouillière, ar fi culmea nebuniei... dar în vârful muntelui Saint-Michel ?..! dar în India ? cât de mult ne supunem influenței prejmei noastre? Mă voiu întoarce acasă în săptămâna viitoare.

30 Iulie. — M'am întors în casa mea, de eri. Totul merge bine.

2 August. — Nimic nou. E o vreme minunată. Imi trec zilele privind cum curge Sena.

4 August. — Certuri printre servitorii mei. Ei pretind că e cineva care sparge, noaptea, paharele, prin dulapuri. Valetul învinovățește pe bucătăreasă, ea învinovățește pe cusătoreasa iar aceasta pe celelalte. Care-i vinovatul ?

6 August. — De data asta nu sunt nebun. Am văzut... am văzut !.. Nu mă mai pot îndoi... am văzut !.. Mi-e încă frig până'n unghii... mi-e încă frig până'n măduvă... am văzut !..

Mă plimbam pela orele două, în plin soare, prin grădina mea de trandafiri... prin aleia trandafirilor de toamnă, cari încep să înflorească.

Mă oprisem ca să privesc un trandafir uriaș, de specie rară, care avea trei flori mărețe, și

am văzut, am văzut lămurit, lângă mine, un trandafir, o floare, plecându-se întreagă, ca și cum o mână nevăzută ar fi apăsât-o, strângându-se, ca și cum mâna aceea ar fi cules-o ! Apoi floarea se ridică, singură, făcu o curbă ca și cum un braț ar fi purtat-o către o gură, și rămase suspendată în aerul străveziu, singură, neținută și nemișcată, înspăimântătoare pată roșie, la trei pași de ochii mei.

Pierdut, îmi aruncai mâna să o apuc ! N'am prins nimic, pierise. Apoi am fost apucat de-o mânie turbată, chiar împotriva mea ; căci nu, n'are voe un om cu judecată și serios să aibă asemenea vedenii..

Dar să fi fost într'adevăr o nălucire ? M'am înturnat să cercetez ramura trandafirului, am găsit-o cu rădăcina floarei proaspăt ruptă, între cele două flori rămase întregi pe tulpină.

Am intrat în casă cu sufletul turburat ; căci acum sunt sigur, ca de urmărirea zilelor cu nopțile, că trăește aproape de mine o făptură de nevăzut, care se hrănește cu lapte și cu apă care poate să atingă lucrurile, să le ia și să le schimbe locul, înzestrată, prin urmare, cu o natură materială, cu toate că nesimțită de simțurile noastre, și care, ca și mine, locuiește sub acoperământul meu...

7 August. — Am dormit liniștit. El mi-a băut apa din sticlă, dar nu mi-a turburat somnul.

Mă întreb de nu sunt nebun. Plimbându-mă prin soare, de-a lungul gârlei, mi-au venit îndoeli asupra minții mele, nu îndoeli vagi ca până acum, ci îndoeli puternice, lămurite. Am văzut nebuni : unii dintre ei rămân inteligenți, limpezi, văzând lămurit toate lucrurile vieții afară de unul. Vorbesc de ori ce, deslușit cu înlesnire, cu adâncime, dar pe dată ce gândirea li se atinge de starea nebuniei lor, se sfărâmă în bucăți, se împrăștie și se întunecă în

oceanul înfricoșetor și furios, plin de valuri săltărețe, de cețuri și furtuni, lată ce se cheamă nebunie.

Da, m'aș crede nebun, cu totul nebun, dacă n'aș fi conștient, dacă nu mi-aș cunoaște perfect starea, dacă n'aș descoase-o și n'aș privi-o cu o limpezime fără pată. S'ar părea că nu sunt decât un halucinat cu judecată. O turburare necunoscută s'o fi produs în creierul meu, ceva din acele turburări, pe care încearcă să le noteze și să le precizeze astăzi psihologii. Această turburare o fi făcut în spiritul, în ordinea și în logica ideilor mele, o prăpastie adâncă. Asemenea fenomene au loc în visele cari se plimbă prin fantasmagoriile cele mai năstrăvane, fără ca noi să fim măriți, pentru că aparatul verificator, pentru că simțul controlului e adormit, pe când închipuirea veghiază și muncește. Nu-i oare cu puțință ca una dintre nevăzutele clape ale clavierului cerebral să se găsească la mine paralizată? Unii oameni, după oare-cari întâmplări, perd memoria numelor proprii, a vorbelor sau a cifrelor, sau numai a datelor. Că diferitele părți de gândiri sunt orânduite în anume părți ale creierului e lucru dovedit. N'ar fi de mirare dacă facultatea mea de control, în fața irealității unor năluciri, să se găsească turburată la mine, acum!

Mă gândeam la toate astea urmând cheiul gărlei. Soarele acoperea de limpezime râul, făcea pământul plăcut, îmi umplea privirea de dragostea vieții, de iubire pentru păsări, a căror sprintenie e o plăcere a ochilor, a căror cîripire e o fericire a urechilor mele.

Puțin câte puțin, totuși, o nemulțumire nedeslușită mă străbătea. Mi se părea că, o putere, o putere ocultă mă năpădia, mă oprea, mă împiedica să merg mai departe, mă chemă înapoi. Incercai acea dureroasă nevoie de a reveni acasă, acea nevoie apăsătoare pe care o

simți atunci când ai lăsat acasă un bolnav iubit, și când presimțirea îți șoptește că boala-i s'a înrăutățit.

Deci, mă întorsei acasă, sigur că voi găsi în casa mea, o veste rea, o scrisoare sau o telegramă. Nu-mi sosise nimic. Am rămas și mai mirat și mai îngrijat de cât dacă mi s'ar fi arătat iarăș o vedenie fantastică.

8 August. — Seara de eri mi-a fost înfricoșătoare. El nu se mai arată, dar îl simt aproape de mine pândindu-mă, privindu-mă, străpungându-mă, stăpânindu-mă. Și este și mai de temut acum, când se ascunde, de cât dacă mi s'ar înfățișa prin fenomene supranaturale.

Totuș am adormit.

9 August. — Nimic, dar mi-e frică.

10 August. — Nimic, dar ce va fi mâine?

11 August. — Mereu nimic. Nu mai pot să rămân în casa mea cu teama și cu cugetarea asta intrată în suflet. Trebuie să plec.

12 August. — 10 ore seara. — În fiecare zi am vrut să plec și n'am putut. Am vrut să săvârșesc acest act de libertate, atât de ușor și de simplu -- a pleca — să mă urc în trăsura mea, ca să mă duc la Rouen — și n'am putut. De ce?

13 August. — Când este cineva alins de o boală, toate resorturile ființei fizice par sfărâmate, toate energiile nimicite, toți mușchii osteniți, oasele devenite moi ca și carnea și carnea lichidă, ca apa. Simt toate acestea în ființa mea morală, într'un chip straniu și desnădăjduitor. Nu mai am nici o putere, nici un curaj, nici un fel de stăpânire pe mine, și n'am nici măcar puterea de a'mi pune în mișcare voința. Nu mai pot să voesc; dar este altul care vrea pentru mine; și eu mă supun.

14 August. — Sunt perdut, cineva îmi stăpânește sufletul și-l cârmuește! cineva îmi poruncește toate faptele, toate mișcările, toate gândirile. Eu nu mai am nimic în mine, nimic decât un privitor robit și îngrozit de tot ce face. Vreau să plec. Nu pot. Nu vrea el, și rămân perdut, tremurător, în jilțul în care el mă așează. Doresc să mă ridic măcar, să mă scol din jeț, ca să mă mai cred stăpân pe mine. Nu pot! Sunt pironit pe scaunul meu, iar jilțul mi se înrădăcinează în pământ, în așa fel că nici o putere nu m-ar putea clinti din loc.

Apoi, deodată, sunt silit, trebuie să mă duc în grădina mea ca să culeg fragi și să mănânc. Și mă duc. Culeg fragi și le mănânc! Oh! Doamne! Doamne! Este Dumnezeu? Dacă există, liberează-mă! scapă-mă! Ertare! Milostivire! Milă! Scapă-mă! Of! ce suferință! ce chin! ce spaimă!

15 August. — De sigur, tot așa era de stăpânită și de cârmuită sârmana verișoară-mea, când venise să-i împrumut cinci mii de lei. Ea se supunea unei voințe streine, intrate în ea, ca un alt suflet parazit și stăpânitor. Oare ne aflăm la sfârșitul lumii?

Cel care mă guvernează, cine e el, invizibilul ăsta? acest ins cu neputință de cunoscut, acest ins răsărit dintr'o rasă supranaturală?

Invizibilii există dar! Atunci, cum se face că dela facerea lumii nu s'a arătat precis nici un chip așa cum mi se arată mie? Nici odată n'am cețit ceva care să se asemene cu ceia ce se petrecea în locuința mea. Ah! dacă aș putea-o părăsi, dacă aș putea să plec, să fug și să nu mă mai întorn. Aș fi scăpat, dar nu pot.

16 August. — Am putut să scap astăzi, vreme de două ceasuri, ca un prizonier care găsește deschisă, din întâmplare, ușa temniței lui. Am simțit de odată că sunt liber și că el era

departe. Am poruncit să înhame repede, și am ajuns la Rouen. Oh! ce bucurie să poți spune unui om care se supune: «Haidem la Rouen».

M'am oprit la bibliotecă, și m'am rugat să mi se dea marele tratat al doctorului Herman Herestauss asupra locuitorilor necunoscuți ai lumii antice și moderne.

Apoi, pe când urcam în cupeu, am vrut să spun: «La gară!» Și am strigat, — și am vorbit, am țipat, — cu un glas atât de puternic, încât trecătorii se întorceau: «Acasă!» și-am căzut, înăbușit de mâhnire, pe perina trăsorei. *El mă găsisse și mă reluse.*

17 August. — Ah! ce noapte! ce noapte! Și cu toate astea mi se pare că ar trebui să mă bucur. Am cetit până la unu noaptea! Herman Herestauss, doctor în filozofie și în teologie, a scris istoria și manifestațiunile tuturor ființelor invizibile, care se învârtesc împrejurul omului și fapturilor visate de om. Le descrie originea, domeniul, puterea. Dar nici unul dintre acestea nu seamănă cu cel care mă vizitează. S'ar putea spune că omul, de când gândește a presimțit și s'a temut de o faptură nouă, mai tare de cât el, urmașul lui în lumea asta, și că, simțindu-l aproape și neputând prevedea natura acestui stăpân, el a creat, în groaza lui un imens popor fantastic de ființe oculte, nă-luci aburoase, născute din frică.

Deci, după ce cetisem până la unu dimineața m'am așezat la fereastră, care era deschisă, ca să-mi răcoresc fruntea și cugetarea în pacea obscurității...

Era o vreme bună, se făcuse călduț: cât mi-ar fi plăcut noapte ca asta, odinioară!

Nu era lună. Stelele, în fundul cerului negru, aveau scânteii înfiorate. Cine locuiește lumile astea? Ce forme, ce viețuitoare, ce fel de animale, ce fel de plante sunt acolo? Gânditorii acelor universuri depărtate, ce știu ei mai mult

decât noi? Ce, anume, pot mai mult decât noi? Ce lucru văd ei pe care noi nu-l cunoaștem de fel? Intr'o zi, cândva, unul de acolo, străbătând spațiul, nu se va ivi oare pe pământul nostru ca să-l cucerească, așa precum Normanzii odinioară străbăteau marea, ca să robească popoarele mai slabe?

Suțem atât de plâpânzi, atât de nearmați, atât de neștiutori, mici, noiăștia, pe bobita asta de noroi, care se învârtește îmbătăată într'o picătură de apă.

Ațipii vizând așa, sub vântul proaspăt al serei.

Dar, după ce dormisem vre-o patruzeci de minute, am deschis ochii fără să fac o mișcare, am deschis ochii, trezit de nu știu care emoție turbure și ciudată. La început n'am văzut nimic, apoi, deodată, mi se păru că pagina unei cărți, rămasă deschisă pe masă, se întorcea singură, ca cetită. Nici un suflu de aer nu intrase prin ferestre. Uimit, așteptai. În timp ca de patru minute, am văzut, am văzut, da! am văzut cu ochii mei încă o pagină ridicându-se și căzând pe precedentele, ca și cum un deget ar fi întors-o. Jețul îmi eră gol, părea gol; dar am înțeles că *el* e acolo, că *el* e așezat în locul meu, și că cetea. Cu o sbucnire furioasă, cu un salt de bestie revoltată, care își spintecă domesticitorul, străbătui odaja ca să-l prind, ca să-l strâng, să-l omor!... Dar jețul meu, înainte de a ajunge eu la el se răsturnă, ca și cum cineva fugea de mine... masa se clătină, lampa căzu și se stinse, și fereastra se închise, ca și cum un hoț surprins sărise afară, trăgând ferestrele în urma lui.

Deci, scăpase. Ii fusese frică, frică de mine, lui! Atunci... atunci... mâine... mai apoi... într'o zi oarecare... am să-l pot strânge în pumni și să-l sdrobesc de pământ. Căinii câte odată nu își mușcă, nu-și sugrumă stăpânii?

18 August. — Toată ziua m'am gândit. Oh, da! trebuie să mă supun lui, să-i urmez înbol dirile, să-i îndeplinesc toate voile, să mă fac umil, supus, laș. El e mai tare! Dar va veni și ceasul...

19 August. — Știu.. știu.. știu tot! Iată ce cetii în revista «Lumea științifică»: O veste destul de curioasă ne sosește din Rio de Janeiro. O nebunie, o nebunie epidemică, asemănată cu demențele molipsitoare cari au atins popoarele Europei în evul mediu, bântue acum în provincia San-Paulo. Locuitorii, cu mințile perdute, își părăsesc casele, pustiesc satele, părăsesc ogoarele, crezându-se urmăriți, stăpâniți, cârmuiți, ca o turmă omenească, de către ființe nevăzute dar pipăibile, d'un fel de vampiri cari se nutresc cu vieața lor, pe când ei dorm și care le beau apa și laptele, dar nu se ating de nici un alt fel de aliment.

«Profesorul Don Pedro Henriquez, întovărașit de mai mulți savanți medici, a plecat în provincia San-Paulo, ca să studieze originile și manifestațiunile acestei uimitoare nebulii, și ca să propună Impăratului măsuri pe cari le va crede Domnia-sa bune pentru aducerea la judecată, a acestor populațiuni în delir».

Ah! Ah! mi-aduc aminte, îmi amintesc frumoasa corabie, cu trei pânze, braziliană, care trecea pe sub ferestrele mele urcând Sena, la 8 Maiu trecut. O găseam atât de albă, de frumoasă, atât de veselă! *El* era acolo, venea de departe, unde i s'a născut rassa. Și *el* m'a văzut! Mi-a văzut de asemenea casa albă, și-a sărit din vapor pe țarm. Of! Doamne!

Acum, știu, bănuiesc. Domnia omului e sfârșită.

El a venit, cel întrevăzut în primele spaima ale popoarelor naive, acel pe care îl isgoneau preoții îngrijați, pe care vracii îl chemau în nopțile întunecate, dar pe care nu-l vedeau i-

vindu-se. Pe acesta, mai marii lumii vechi îl închipuiau în toate formele, urâte sau drăgălaşe, de pitici, spirite, genii, iele, vâlve. După concepțiunile grosolane ale spaimei primitive, oameni pătrunzători au presimțit-o mai limpede. Mesmer a prorocit-o, și doctorii, sunt vre-o 10 ani de atunci, au descoperit într'un chip hotărât natura puterii ei înainte de-a se exersa. Ei s'au jucat cu armele noului tiran, cu stăpânirea misterioasei voințe, care robia sufletul omnesc. Au botezat-o magnetism, hipnotism, sugestiune... mai știu eu cum? I-am văzut petrecând, greșiții, ca niște copii, cu forța asta oribilă! Nenorociti ce suntem! Nenorocit e omul! A venit, — el... el... Cum se cheamă el, mi se pare că-și strigă numele, și eu nu-l pot auzi da... strigă. Ascult... nu înțeleg... încă odată... Horla!... așa-i Horla... a venit!..

Ah! vulturul a mâncat porumbelul. Lupul a mâncat berbecul; leul a mâncat pe boul cu coarnele ascuțite; omul a ucis pe leu cu săgeata, cu paloșul, cu glonțul; iar Horla va face omului ce făcurăm noi calului și boului: proprietatea lui, sluga și hrana lui numai prin puterea voinței lui, Nenorocității de noi!

Totuși animalul, câteodată, se revoltă și omoară pe îmblânzitor... așa vreau eu.. am să pot... dar trebuie să-l cunosc, să-l pipăi, să-l văd! Savanții spun că ochiul dobitoacelor, care nu e tot așa ca al nostru, nu poate vedea ceace vede al nostru... Și ochiul meu nu poate distinge pe noul venit care mă năpăstuește?

De ce? Ah! îmi aduc aminte, acum, cuvintele călugărului din muntele Saint-Michel: «Oare vedem noi a suta mie parte din ceiace există? Iată, vântul care este cea mai mare putere a naturei, care răstoarnă oamenii, doboară clădirile, desrădăcinează arborii, ridică din mare munți de apă, zdrobește stâncile și aruncă sfărâmate marile vapoare, vântul care omoară,

șueră, geme, mugește ! I-ați văzut și puteți să-l vedeți ? El există totuși » !

Și mă mai gândeam : ochiul meu e atât de slab, de imperfect, că nu distinge chiar corpurile tari, dacă sunt străvezii ca sticla !... Dacă un mare perete de sticlă, mi-ar fi pus în cale fără să știu, aș da în el orbește, ca pasărea care intrată în odaia mea își farăcămă capul de geamuri. Și mii de lucruri ne înșeală și ne rătăcesc ! Așa fiind, nu e de fel de mirare, că un corp nou, pe care și lumina îl străbate, omul să nu-l poată vedea.

O nouă ființă ! Negreșit că trebuia să vină ; pentru ce-am fi noi ultimii veniți pe lume ? Și pe ființele astea nu le putem vedea, noi și toate celelalte făpturi create înaintea noastră ! Natura lor este și mai perfectă, corpul și mai fin și mai desăvârșit ca al nostru. I-așa de slab, de grosolan tăiat, grămădit de organe totdeauna obosite, bietul nostru corp, sforțându-și resorturile prea complicate, trăind ca o plantă și ca o lighioană, hrănindu-se greu cu aer, iarbă și carne, mașină animală pradă a boalelor, a deformărilor, a putrezirei, găfăind, stângace, ciudată și naivă, curios de rău făcută, operă grosolană și delicată, o încercare de ființă, care ar putea ajunge inteligentă și superbă.

Abia suntem câțiva, față de nemărginirea lumii, dela stridie până la om. Pentru ce nu s'ar mai ivi un specimen nou de făptură, dacă s'a împlinit perioada care despărția toate speciile succesive ?

De ce n'ar fi unul mai mult ? Pentru ce nu s'ar ivi alți arbori cu flori imense, strălucitoare, și al căror parfum să se răspândească atât cât ține o țară ? De ce oare n'ar exista alte elemente în afară de foc, aer, pământ și apă ? Nu sunt de cât patru, numai patru, acești tați ai viețuitoarelor ! Mai nimic ! De ce să nu fie patru-zeci, patru-sute, patru-mii ! Ce sărac e totul, meschin,

mizerabil! inzestrat ca de un avar, invențiune stearpă, făptuire grosolană! Ah! elefantul, ipopotamul câtă grație are! Cămila, câtă eleganță!

Dar, veți spune, fluturile! O floare care zboară! Eu visez un fluture mare cât o sută de universuri, cu aripi a căror formă n'aș putea s'o spun; îi văd frumusețea, culoarea, mișcarea. Îl văd sburând din stea în stea, răcorindu-le și miresmându-le cu suflul armonios și ușor al plutirii lui!.. Și popoarele de sus privindu-l trecând, extaziate, fermecate!..

Dar ce am? Este el, el, Horla, care mă îmboldește, care mă face să gândesc nebuniile astea! El e în mine, el mi se face suflet; l-aș ucide!

19 August. — L-aș omori. L'am văzut! Mă așezasem eri la masă, și m'am făcut că scriu, cu mare atenție. Știam bine că are să vie să îmi dea ocol, să s'apropie de mine, atât de mult încît să-l pot atinge, să-l pot apucă. Atunci! atunci aș avea puterea desnădăjduiților. Atunci, aș vrea să fiu stăpân pe mâinile mele, pe genunchii, fruntea, peptul, pe dinții mei, ca să-l sugrum, să-l strivesc, să-l mușc, să-l sfășii.

Și-l voiu pândi cu toate organele mele supraexcitate.

Mi-am aprins cele zece lămpi și opt lumânări, ca și cum aș fi putut, în atâta lumină, să-l descoper.

În fața mea e patul, un pat vechiu de stejar cu coloane, la dreapta e căminul; la stânga ușă închisă cu grije, după ce am lăsat-o multă vreme deschisă, ca să-l fac să intre; înapoia mea, un dulap foarte înalt cu oglindă, care mi slujește în fiecare zi pentru ras, pentru îmbrăcat, și în care aveam obiceiul să mă privesc, din cap până în picioare, de câteori treceam pe dinaintea-i.

Așa dar, mă făceam că scriu, ca să-l înșel,

căci și el mă pândește ; și de-odată am simțit, am fost sigur că citește pe umărul meu, că el era acolo, atingându-mi aproape urechia.

Am sărit în sus, cu mâinile întinse, întorcându-mă atât de repede, în cât eram să cad. Ei bine?... se vedea în casă ca ziua în amiaza mare, și eu nu m'am văzut în oglindă ! Oglinda era goală, limpede, adâncă, plină de lumină ! Chipul nu mi se arăta în ea... și 'i stăteam în față ! Priveam cu ochii înebuniți și nu mai îndrăzneam să înaintez, nici să fac o mișcare, simțind deslușit că el era acolo, dar că are să-mi scape iar făptura asta cu corpul nepipăibil care mi nimicise mintea.

Ce frică mi-a fost ! Și apoi deodată, iată că am început să mă zăresc într'o ceață în fundul oglinzei, într'o ceață străvezie, așa ca o pânză de apă. Și mi se părea că apa aceasta aluneca dela stânga la dreapta, încet, lămurindu-mi tot mai mult chipul, din clipă în clipă. Era ca la sfârșitul unei eclipse. Ceia ce mă ascundea, nu părea de loc să aibă contururi bine încondeiate, ci un fel de străvezime opacă, luminându-se din ce în ce.

Putui însfârșit să mă văd în întregime, așa cum mă văd în fiecare zi, când mă uit în oglindă.

L-am văzut ! Și spaima nu m'a părăsit, cine dar mă înfioară încă !

20 August. — Să-l omor, cum ? cum, când nici nu pot să-l ating ? Cu otravă ? Dar are să mi-o pună el mie, în apă. Și otrăvurile noastre pot avea vre-un efect asupra corpului său imperceptibil ? Nu... nu... fără îndoială. Atunci ?

21 August. — Am chemat un fierar din Rouen, și i-am poruncit, să facă, pentru odaia mea, o bloane de fer, cum au, la Paris, casele cu ferestrele apropiate de trotuar. Fierarul să mi facă

și o ușe tot așa. M'am arătat ca un fricos ; dar ce-mi pasă!

10 Septembrie. — Rouen, hotelul Continental. S'a făcut, s'a făcut, dar o fi murit? Mi-e sufletul tare turburat de ce-am văzut.

Eu chiar, după ce fierarul pusese oblonul și ușa de fier, am lăsat casa toată deschisă, până la prânz, deși începuse să se facă frig.

Deodată, am simțit că era acolo și o bucurie m'a prins, o bucurie nebună. M'am ridicat încet și m'am plimbat la dreapta, la stânga, ca să nu bănuiască nimic. Apoi mi-am scos ghețele, și mi-am pus păpușii cu nepăsare. Apoi am tras oblonul de fier, și m'am îndreptat cu pași domoli spre ușe, pe care am închis-o de două ori. Intorcându-mă apoi la fereastră, am ținut-o cu un lacăt, și cheia am pus-o în buzunar.

Deodată, am priceput că îmi dă ocol mereu, că îi era și lui acum frică, și că îmi porunca să-i deschid. M'am făcut că primesc, și n'am cedat de fel, ci, dându-mă după ușe, după ce o deschisese puțin, atât cât să pot trece, l-am închis. Cum sunt eu foarte înalt, capul mi-atingea pragul de sus, când am eșit. Eram sigur că nu putuse să scape, și că l'am închis pe el singur! pe el singur! Ce bucurie! Nu mai putea scăpa! Atunci m'am scoborât alergând. Mi-am adus în salonul care se află tocmai sub odaia cu pricina, două lămpi, și tot petrolul lor l-am vărsat pe jos, pe mobile, pretutindeni. *Casa!* Am dat loc și am eșit repede, după ce am închis bine, de două ori, ușa pe unde se intră în casă.

Și m'am ascuns în fundul grădinei, într'otulă de laur. Cum trecea vremea de greu! ce greu trecea! totul părea negru, tăcut, nemișcat; nici o bătae de vânt, nici o stea, munți de nori, ce nu se vedeau de loc, dar care se simțeau, căci apăsau sufletul, atât de grei, atât de grei!

Îmi priveam casa și așteptam. Ce greu trecea timpul. Îmi venise gândul că focul se va fi stins singur, sau că el îl va fi stins, când una din ferestrele de jos ale casei plesni, palmuită de foc, și o flacăra, o flacăra mare, roșie și galbenă, lungă, domoală, mângăioasă, se urcă pe zidul alb și-l sărută până la acoperiș. O lăcărare alergă prin arbori, printre ramuri, printre frunze, și un fior, un fior de frică deasemenea! Păsările se treziră; un câine urlă; mi se păru că se crăpa de ziuă! Încă două ferestre plesniră, și văzui că toată partea de jos a casei mele nu mai era decât un jăratec înfricoșător. Dar un strigăt, un țipăt oribil, ascuțit, sfâșietor, un țipăt de femeie trecu prin noapte, și două mansarde se deschiseră! Îmi uitasem servitori! Le văzui fețele înăbușite, brațele agitându-se!

Atunci, perdut de groază, am început să alerg către oraș urlând: «Ajutor! ajutor! foc! foc!» Întâlnii oameni, cari tocmai veneau în ajutor, și m'am întors cu ei, ca să văd!

Casa nu mai era, acum, de cât un jar grozav și mareț, un rug monstruos, luminând tot pământul, un jăratec pe care ardeau oameni și unde ardea și El, El, prizonierul meu. Noua făptură, noul stăpân, Horlă!

Deodată, acoperișul întreg se prăbuși între ziduri, și un vulcan de flăcări îașni până în ceruri. Prin toate ferestrele deschise înspre cuptor, vedeam pivnița de foc, și mă gândeam că El era acolo, în cuptor, mort...

— Mort? Se poate?... corpul său?... Trupul său, pe care îl străbătea lumina, nu era el indestructibil? Focul e un mijloc de a distruge un om, dar el e însuși un mijloc de distrugere a oamenilor.

Dar dacă nu e mort?... poate numai vremea e stăpână pe Făptura nevăzută și neînvingătoare. De ce ar mai avea trupul străveziu, de necunoscut, trup de spirit numai, dacă ar trebui să se tea-

mă și El, de toate, de răni, de schilodiri, de o peire timpurie ?

Peire timpurie ? toată spaima omenească de aci pornește ! După om — Horlă. După cel care poate muri dintr'o zi într'alta, în ori care ceas, în oricare minut, ucis de oricare dintre accidente, a sosit pe pământ acela care nu trebuie să moară, de cât la ziua lui, la ceasul, la minuta hotărâtă.

Nu... nu... fără nici o îndoială, nu e mort...
Atunci... atunci... e nevoie pe mine să mă omor!...

P.
S.S.
30. Aug. 927.

SFÂRȘIT

---

26. — *In stepă și Cântecul Șoinului* de Maxim Gorki.
27. — *Hoțul* de Leonida Andriew.
28. — *Contesa de Candale, Simona* de Paul Bourget.
29. — *O Fată curioasă* de Bret-Harte.
30. — *Șapte de dragoste, Milogul, Parricidul* de Guy de Maupassant.
31. — *O noapte de Crăciun la Paris* și „*Pas de Chance*“ de Max Nordau.
32. — *Sărbătoarea Crăciunului la diferite popoare* de Ad. Bitard.
33. — *Femeia tot femeie...* de K. Ostrowski.
34. — *Povești Hazlii. Moștenitorul Dracului, Naivitate* de H. de Balzac.
35. — *Sufletul și Moartea* de L. Tolstoi.
- 36–37. *Napoleon la Moscova și Amourile lui Napoleon*
38. — *Frumoasa cu inemă de zăpadă* de Catule Mendès.
39. — *O noapte de insomnie. Un roman medieval, etc.* de Mark Twain.
40. — *Minciuna, Dracul, Iarăși Dracul* de Maxim Gorki.
41. — *Aceea care mă iubește* de Emile Zola.
42. — *Nebunul și Părintele Vasile* de Lew. Tolstoi.
43. — *Copila din Flori (Mademoiselle Perle)* de Guy de Maupassant.
44. — *Soarele binecuvintează lumea* de R. V. Emerson.
45. — *Sofia* de I. Turgheniew.
46. — *Vodă-Cuza, ilde și întâmplări din viața sa* povestite de C. Răureanu.
47. — *Curiosități Pariziene* de Paul de Kock.
- 48–50. *Ultimele zile ale lui Napoleon* de aul Frémeaux.
51. — *Cântecul Lebedei* de Georges Ohnet.
52. — *Tinerețe* de Arne Gärborg
- 53–54. *Cele două amante* Alfred de Musset.
55. — *Iubire de artistă* de Maupassant
56. — *Graii unei punți* de Honore de Balzac.
- 57–60. *Două suflete* de Matilde Serao
61. } Din aventurile lui Arsène Lupin : *Crimele Bancherului*
62. } *Călătorul Misterios.*
63. — *Poeme în proză* de Charles Baudelaire.
64. — *Scrisoarea furată, Morella* de Edgaroë
65. — *Unchiul și Nepotul*, de Edmond About.
66. — *Povestiri cehe* de Jan Neruda
67. — *Păcatul Invățătoarei* de Mihail Salticow-Scedrin.
- 68–69. *Regina* de A. de Lamartine.

A apărut ediția VI 1914

(ADAOSA ȘI CORECTATA)

DIN

CALAUZA

ORI-CĂRUI

**Cetățean Funcționar, Comerciant
Industriaș, Polițist, Secretar, Notar, Invățător
Perceptor, Jandarm. etc.**

căci având această *Călăuză* oricine poate singur să facă
orice act sau petiție, apel, opoziție, recurs, etc.

Singura carte în acest sens
Expediez recomandat după primirea costului prin mandat poștal

contra Lei 3.25

Cereți :

Librăria „GENERALĂ”

CALEA GRIVTEI No. 130

BUCUREȘTI

Librăria A. HOROVITZ

— o BUCUREȘTI o —

No. 16, Strada Doamnei, No. 16

Cel mai mare Depozit
de

Cărți Poștale Ilustrate

En Gros